

**PERMBLEDHJE JOTEKNIKE E RAPORTI I
VLERESIMIT TE NDIKIMIT NE MJEDIS
PER:
SHFRYTEZIMIN E GURIT GELQEROR**

Vendodhja : Komuna Vithkuq, Rrethi Korçe

Kërkues: Subjekti: " GENER 2 " Sh.p.k

Hartoi raportin e Vleresimit te Ndikimit ne Mjedis:
"ENVIRONMENTAL MANAGEMENTS CONSULTANTS" Sh.p.k

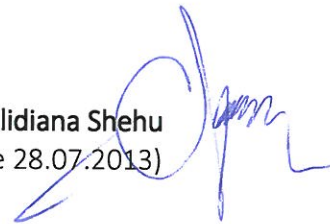
Administrator
Elidiana Shehu

Altin Ahmeti
(Çert. 261, Nr. 11657 Prot, dt. 10.12.2014)

Ing. Elidiana Shehu
(Lic. 146, Nr. 5113 Prot, date 28.07.2013)

Qershor, 2015

Pasqyra e lëndës

2. QËLLIMI I HARTIMIT TË RAPORTIT VNM DHE LEGJISLACIONI I KONSULTUAR	1
2.1. Qëllimi i projektit.....	2
2.2. Qëllimi i hartimit të raportit VNM.....	2
2.3. Legjislacioni i konsultuar për realizimin e VNM.....	3
2.4. Metodika e zbatuar	3
3. PËRSHKRIMI I PROJEKTIT TEKNIK	4
3.1. Vendodhja e objektit	4
3.2. Përshkrimi i Sistemit të Shfrytëzimit të Argjilës	5
3.3. Menyra e përdorimit.....	6
3.4. Mbetjet e ngurta (sterilet).....	6
3.5. Graku i zbulimit dhe prodhimit.....	6
3.6. Trajtimi i ujrave.....	6
3.7. Kushtet hidrogeologjike të vendburimit.....	6
Rezervat e nxjerrshme.....	Error! Bookmark not defined.

1. HYRJE

Ekonomia shqiptare është duke u zhvilluar me ritme të shpejta në drejtim të integritit të saj rajonal, Evropian dhe botëror. Vendi ynë aktualisht është duke u përballur me sfidat e integritit në Bashkimin Evropian, gjë e cila përfshin angazhimin për ndërtimin e kapaciteteve të reja ekonomike, përshtatjen e teknologjive, si dhe integrimin e ekonomisë shqiptare në hartën e tregjeve rajonale dhe ndërkombëtare. Ky përbën një proces kryesor për të garantuar koherencën dhe vazhdimësinë e strategjive, të reformave, si dhe të prioritetëve të ekonomisë shqiptare, të cilat janë të nevojshme në kushtet e një ekonomie të tregut të lire. Arritja e këtyre objektivave parësore do të bëhet e mundur nëpërmjet politikave efektive, konsolidimit dhe zhvillimit të sektorëve kryesorë të ekonomisë kombëtare, konsolidimit të institucioneve dhe hartimit e implementimit të projekteve, të cilët realisht do ta integrojnë ekonominë Shqiptare, duke u bazuar në drejtimet kryesore të “Strategjisë Kombëtare për Zhvillim dhe Integrit”, si dhe në strategjitë sektoriale dhe rajonale. Përpjekjet konstante për harmonizimin e politikave të rritjes ekonomike me kërkesat e standardeve mjedisore, përbejnë gjithashtu një drejtim tjetër themelor të programeve të Qeverisë për një zhvillim të qëndrueshëm të vendit.

Eksperienca e vendeve të zhvilluara ka treguar se, për të pasur një zhvillim normal të sektorit industrial duhet të vendoset një balancë e drejtë ndërmjet politikave qeverisëse dhe mekanizmave të tregut, si dhe menaxhimit të energjisë.

Ky aktivitet ka si synim shfrytëzimin e Gurit Gelqeror, Mineral Ndertimor në vendburimin Vithkuq, Rrethi Korçë. Kompania ka të qartë rrugën dhe hapat për ta realizuar këtë projekt në variantin e saj më optimal.

Nëpërmjet këtij raporti të Vlerësimit të Ndikimit në Mjedis do të jepet një informacion i detajuar i projektit të shfrytëzimit, informacion mbi zonën dhe popullsinë e saj, punimet që do të kryhen, ndikimet në mjedis nga zbatimi i projektit, masat që duhet të merren për minimizimin e këtyre ndikimeve, si dhe impaktin ekonomik-social.

2. QËLLIMI I HARTIMIT TË RAPORTIT TE VNM-se DHE LEGJISLACIONI I KONSULTUAR

2.1. Qëllimi i projektit

Projekti i paraqitur nga shoqëria "GENER 2" sh.p.k. ka për qëllim shfrytëzimin me karrriere (qiell të hapur) të Gurit Gelqeror në vendburimin Vithkuq, Komuna Vithkuq Rrethi Korçë.

2.2. Qëllimi i hartimit të raportit VNM

Projekti i hartuar ka për qëllim shqyrtimin e mundësive të shfrytëzimit të Gurit Gelqeror që ndodhet në territorin e Komunes Vithkuq, Rrethi Korçë. Zona e projektit zë një sipërfaqe totale prej 1.316 km² dhe me perimenter 5713.788 m

Synimi kryesor i përgatitjes së raportit të Vlerësimit të Ndikimit në Mjedis është të identifikohen ndikimet e mundshme negative të zbatimit të projektit në vlerat natyrore të zonës ku do të zbatohet si dhe vlerësimi i performancës mjedisore të tij. Në thelb të vlerësimit mjedisor të projektit qëndron evidentimi i pikëprerjeve të tij me legjislacionin në fuqi, vlerat natyrore që gjenden në zonën e projektit dhe si e sa do të ndikohen në rast të zbatimit të tij.

Ky vlerësim arrihet përmes:

- Evidentimit të pikëprerjeve dhe bashkërendimit të projektit me kuadrin rregullator legjislativ kombëtar dhe ndërkombëtar në fushën e mjedisit;
- Identifikimit të statusit mbrojtës të zonave ku do të zhvillohet projekti;
- Përshkrimin të vlerave natyrore dhe mjedisore në zonën e projektit;
- Identifikimit të ndikimeve të mundshme thelbësore negative në vlerat natyrore dhe në mjedis duke propozuar njëkohësisht masat për zbutjen e tyre dhe mbrojtjen e mjedisit nga këto ndikime.

Raporti i VNM përmbledh një përshkrim të projektit të propozuar, përshkrimin e karakteristikave të mjedisit ekzistues pritis, analizën e ndikimeve të mundshme në mjedis të projektit të propozuar, planin e masave për shmangien dhe zbutjen e ndikimeve të mundshme negative dhe programin e monitorimit mjedisor.

2.3. Legjislacioni i konsultuar për realizimin e VNM

Përgatitja e Raportit të Vlerësimit të Ndikimit në Mjedis të aktivitetit të propozuar është kryer duke u bazuar në aktet ligjorë të mëposhtëm:

- Ligji Nr 10304, dt 15.07.2010 “Per sektorin Minerar ne Republiken e Shqiperise” i ndryshuar.
- Ligj nr.10431 datë 09.06.2011 “Për mbrojtjen e mjedisit”;
- Ligj nr.10440 datë 07.07.2011 “Për vlerësimin e ndikimit në mjedis”;
- Ligj nr.10463 datë 22.09.2011 “Për menaxhimin e integruar të mbetjeve”;
- Ligj nr.8897 datë 16.05.2002 “Për mbrojtjen e ajrit nga ndotja”;
- Ligj nr.9774 datë 12.07.2007 “Për vlerësimin dhe administrimin e zhurmës në mjedis”;
- Ligj nr. 9587 datë 20.07.2006 “Për mbrojtjen e biodiversitetit”;
- Ligj nr. 8906 datë 06.06.2002 “Për zonat e mbrojtura”;
- VKM nr.13 datë 04.01.2013 “Për miratimin e rregullave, të përgjegjësiive e të afateve për zhvillimin e procedurës së vlerësimit të ndikimit në mjedis”;
- VKM nr. 247 datë 30.04.2014 “Për përcaktimin e rregullave, të kërkesave e të procedurave për informimin dhe përfshirjen e publikut në vendimmarrjen mjedisore”
- Udhëzimi i përbashkët i Ministrisë së Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave (MMPAU) dhe Ministrisë së Shëndetësisë nr.8 datë 27.11.2007 “Për nivelet kufi të zhurmave në mjedise të caktuara”.

2.4. Metodika e zbatuar

Për të hartuar pjesën përshkrimore të raportit, vlerësimin e ndikimeve dhe planin e menaxhimit u përdorën dhe analizuan të dhënat e përftuara nga vrojtimit në terren si dhe burime sekondare informacioni. Matjet në terren përfshijnë: matjen e nivelit egzistues të zhurmës; vlerësimin e cilësisë së ujërave në zonë; vlerësimin e mbulesës bimore në zonën e projektit si dhe vrojtme për cilësinë e habitatit dhe prezencën e specieve faunistike. Gjatë vrojtimit u vlerësuan edhe ndikimet egzistuese në zonën e projektit.

Përshkrimi i projektit është bazuar në projektin tekniko - minerar dhe në të dhënat e studimeve përkatëse në lidhje me hidrologjinë, topografinë dhe gjeologjinë inxhinierike të terrenit në të cilin propozohet të zhvillohet aktiviteti.

3. PËRSHKRIMI I PROJEKTIT TEKNIK

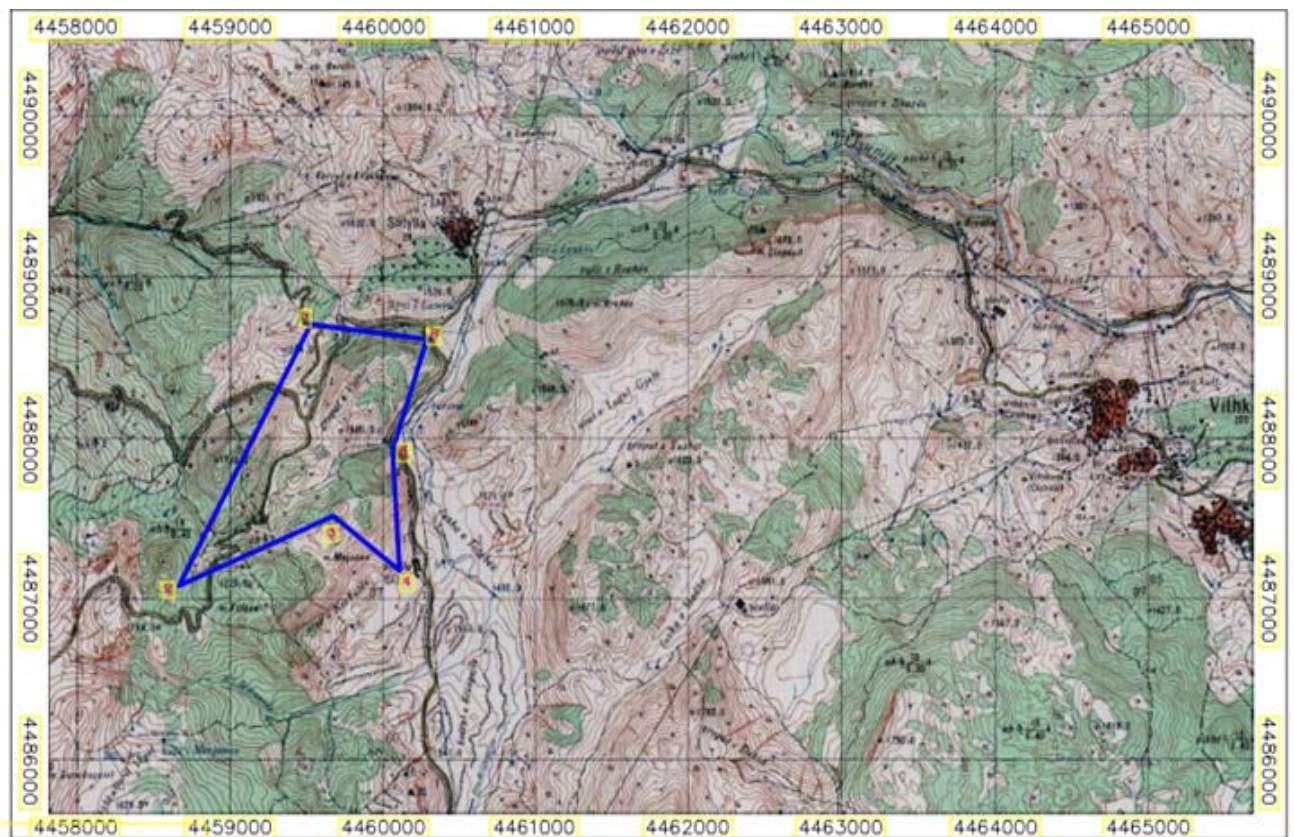
3.1. Vendodhja e objektit

Zona e projektuar per shfrytezim minerali ndertimor gur gelqeror ndodhet ne vendburimin Vithkuq, ne territorin e Fshatit Vithkuq te Rrethit te Korces, ne perendim te Fshatit Vithkuq ne nje distance rreth 4.5 km large ne vij ajrore dhe jug-perendim te Fshatit Shtylle. Qendra administrative rurale e zones ku do zhvillohet aktiviteti ne fjale i perket Komunes Vithkuq, Rrethi Korce Zona e projektit zë një sipërfaqe totale prej 1.316 km² dhe me perimeter 5713.788 m

Lista e Koordinatave te vendburimit te Argjiles

Nr.	X	Y
1	44 59 529.826	44 88 702.818
2	44 58 670.332	44 87 082.218
3	44 59 678.400	44 87 513.773
4	44 60 110.131	44 87 175.256
5	44 60 065.229	44 87 921.448
6	44 59 529.826	44 88 702.818

Harte Topografike

Nga pikpamja gjeografike terreni ku shtrihet objekti qe kerkohet per shfrytezim, eshte terren malor kodrinor me lartesi mesatare 1145 m, pika me e larte e zones eshte maja e Ostrovices 2383 m, lumenjt kryesor jane Devolli i siperm dhe Osumi i siperm. Komuna Vithkuq perfshin Fshatrat: Lubonje, Gjance, Leshnje, Shtylle, Roshanje, Cemerice, Rehove me nje popullsi rreth 3500 banore
Njesia gjeografike ka te ngritur infrastrukturen rrugore automobilistike dhe te mirmbajtur mire. Zona e kerkuar per nxjerrjen e gurit gelqerors ndodhet ne Fshatin Vithkuq, Komuna Vithkuq, Rrethi Korce.
Ky territor ka nje lartesi me kuote me te ulet + 1800m dhe kuota me e larte +1850m mbi nivelin e detit .

3.2. Pershkrimi i Sistemit te Shfrytezimit te Gurit Gelqeror

Pas llogaritjeve paraprake rezervat gjeologjike dhe te nxjerrshme te ndara perkatesisht sipas shkalleve te shfrytezimit si dhe duke mare ne konsiderate elemente te tjere si: topografine e zones se projektuar, sasine e rezervave te shfrytezueshme te gurit gelqeror, karakteristikat gjeomekanike te shkembinjve, elementet e shuarjes dhe koeficientin e zbulimit eshte parashikuar shfrytezimi i gurit gelqeror me karriere. Shfrytezimi ne qiell te hapur i gurit gelqeror favorizohet edhe nga keto faktore: Renia e formacioneve, qe ndertojne pakon productive ne drejtim te tille qe lejojne zhvillimin normal te shkalleve dhe elementeve te tyre pa sjellje kushtezuaese teknike. Eksperienca eshfritytezimit te vitetve te kaluara ne objekte te njejta ka treguar se elementet e shtruarjes se formacioneve te gurit gelqeror dhe karakteristikat gjeomekanike te tyre favorizojne kendet deri ne 75° te skarpatave dhe nuk sjellin asnje rrezik rreshqitjeje. Hidrografia e zones ne pergjithesi dhe territory i projektuar per leje minerare ne vecanti, nuk pritet te krijoj problem per shfrytezimin e vendburimit, mbasi siperfaqja eshte plotesisht e drenuar dhe nuk ka problem ujrash dhe burime te pranishme ne te, apro vepra ujore te ndertuara, ato nuk jane te pranishme ne zonen e shfrytezimit dhe rreth saj.

Koeficienti i zbulimit ne masen e pakonsiderueshme, ne saj te cilit nuk ka nevoja per siperfaqe te depozitimit te perhershem ose te perkohshem te sterileve. Aktiviteti do te kryhet ne kufijt e lejes minerare dhe nuk do te kete kerkesa per shtese siperfaqe ose ndryshim kufijsh te siperfaqes se leje

3.3. Radha dhe drejtimi i shfrytezimit

Shfrytezimi i vendburimit do te behet nga larte-poshte me shkalle te pare ne kouten + 1 650 deri + 1 660 duke u uler deri ne shkallen fundore me kuoten +1 610. Drejtimi i shrytezimit do te jete nga lindja ne perendim. Orientimi i pergjithshem i shkalleve do te jete sipas izoipseve te terrenit. Per realizimin e sasise se prodhimit te parashikuar ne projektin e shfrytezimit te ketij objekti eshte parashikuar qe shryftezimi te kryhet ne dy shkalle. Per krijimin e kushteve per nje pune normale ne karriere eshte parashikuar qe ne vitin e pare te behet hapja e karrieres dhe ndertimi i objekteve ndihmese.

3.4. Menyra e rrezimit te mineralit gur gelqeror

Coptimi i shkembtit ne karrier eshte projektuar te behet me lende plasese te vendosura e bira sonde dhe me matrapik te vendosur ne eskavator. Coptimi me matrapik do te perdoret kryesisht per ndertimin e rruges se hapjes se garrieres, punimve pergatitore, shesheve te vendosjes se sondes se shpimit dhe ricoptimin e copave te medha te dala nga shperthimi. Punimet e projektuara te coptimit te gurit gelqeror ne shkallet e karrieres me bira te thella sonde siguron: Prodhim te larte ne varesi te kerkesave te tregut, coptimin e tij me permasat e kerkuara dhe nje pune normale dhe komode Brenda rregullave te sigurimit teknik dhe mbrojtjes ne pune.

3.5. Menyra e perdorimit

Prodhimi realizuar nga shfrytezimi i ketij objekti ne zonen e kerkuar do te kete si destinacion perdorimin e tij ne industrine e ndertimit si lende e pare per prodhim inertesh. Prodhimi gur gelqeror i prodhuar pas thyerjes ne frantoje dergohet direct nga karriera ne destinacion ndertimin e rrugeve ose fabrikat e prodhimit te betonit, asfaltobetonit etj

3.6. Mbetjet e ngurta (sterilet)

Gjate hapjes dhe shfrytezimit te objektit sasia e pergjithshme e zbulimit per te gjithë karrieren eshte pothuajse 00, Prandaj nuk do te kete shesh te projektuar per depozitimin e sterileve.

3.7. Grafiku i zbulimit dhe prodhimit

Sasia e pergjithshme e shfrytezimit te kesaj karriere parashikohet te realizohet duke filluar qe ne vitin e pare të lejes dhe duke vazhduar progresivisht ne vitet e tjera ne vazhdim. Zbulimi teresor i karierave parashikohet te perfundoje pas 25 vitesh. Pas ketij viti nese subjekti do te shtyje lejen e shfrytezimit per mbi 1 vite nuk do te kete nevojë te kryeje zbulim te karrieres ose do te kryeje zbulim te pakonsiderueshme te rendit. Ne vitet e percaktuara ne leje te shfrytezimit parashikohet te kryhet zbulimi i plote sipas shkalleve te shfrytezimit.

3.8. Trajtimi i ujrave

Teknologjia e shfrytezimit te objektit nuk parashikon perdorimin e ujit. Ujrat e reshjeve do te dekantohen ne gropa brenda zones se shfrytezimit, rrjedhja e metejshme e tyre do te behet ne perputhje me rrjedhen natyrale te tyre me ane te nje kanali ne ane te rruges se hapjes deri ne kolektorin natyral.

3.9. Kushtet hidrogjeologjike te vendburimit.

Duke qene se vendburimi ndertohet teresisht nga Shkembinj Karbonatike te Kretakut te poshtem dhe te siperm, edhe ujrat nentokesore i perkasin ketyre shkembinjve. Gelqeroret e kretakut qe shfaqen ne sipërfaqe, ndertojne strukturen e vendburimit me zgjatje veriperendim-juglindje dhe renie verilindore. Gelqeroret e vendburimit jane shtresore dhe me carje, pervec planeve te shtresesimit. Per nga ujmbajtja e tyre gelqeroret ne teresi karakterizohen nga nje filtrim i dobishem i larte i reshjeve atmosferike dhe pershkueshmeri te larte, natyrisht ne

PERMBLEDHJE JOTEKNIKE E VNM-se

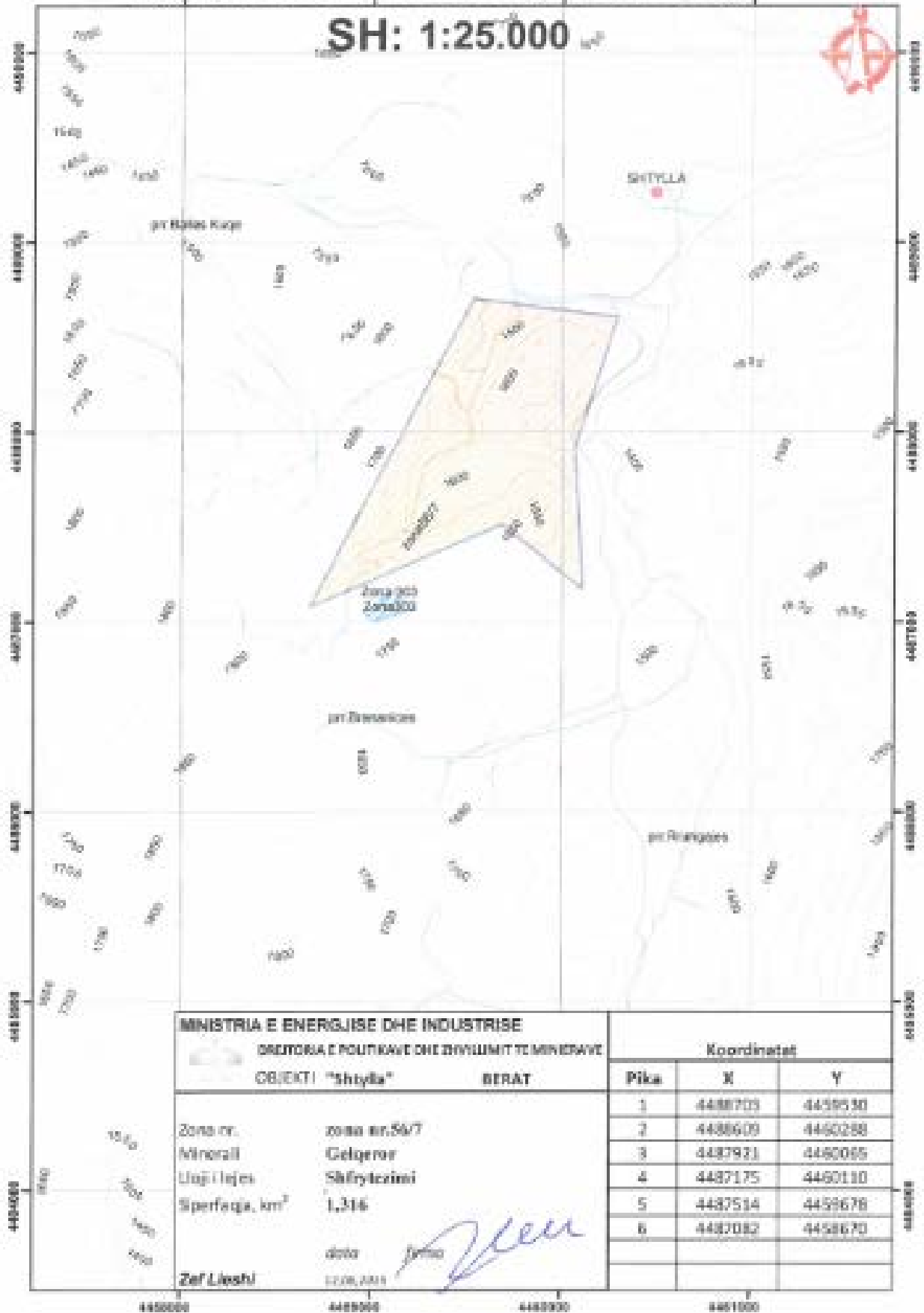
vartesi te shkalles se carshmerise, te shtresezimit, karstezimit dhe nderlikimit tektonik te tyre. Ndersa gelqeroret e vendburimit karakterizohen nga ujmbajtje e paket, cka shpjegohet me drenjmin e larte te ujrave ne thellesi, kryesisht nepermjet shtresezimit te dukshem dhe carshmerise dhe carshmerise se gelqeroreve. Ujrat e drenuar dhe ato siperfaqesore shkarkohen nepermjet perroit te Rrungajes ne Lumin Osum. Nga sat ham me larte kushtet hidrogeologjike te vendburimit jane te favorshme, sepse gjate hapjes se shkalleve te shfrytezimit, ujrat nepermjet shtresezimit do te drenojne ne thellesi, drejt Lugines se Tolabes.

Ortofoto e zones ne vleresim

Leja Minerare nr....(zona56/7.)

SH: 1:25.000

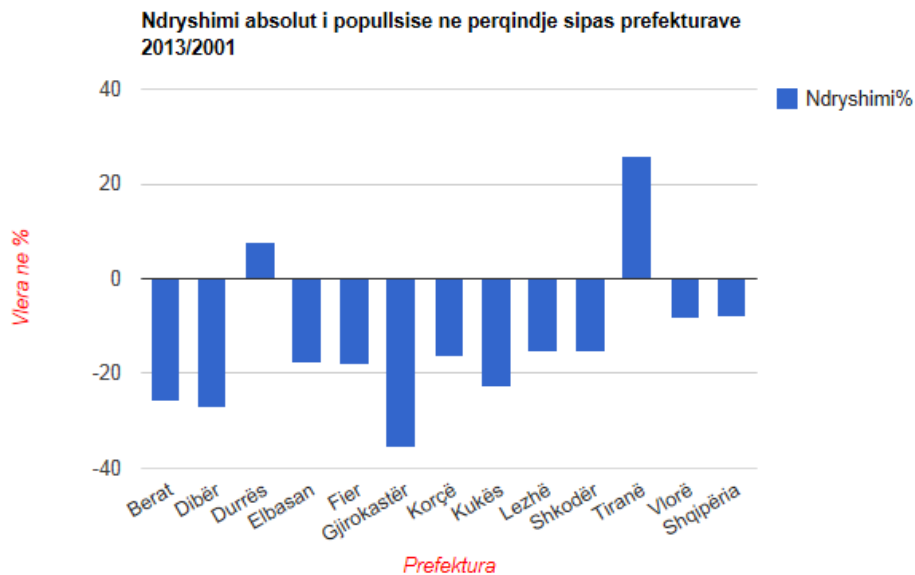
MINISTRIA E ENERGJISE DHE INDUSTRISE DREKTORIA E POLITIKAVE DHE ZHVILLIMIT TE MINERAVE OBJEKTI "Shytilla"		Koordinatat		
		Pika	X	Y
BERAT		1	4488703	4458530
Zona nr. zona nr.56/7		2	4488609	4460288
Minerali Gëlqeror		3	4487921	4460055
Lloji i lejes Shfrytzimi		4	4487175	4460110
Sipërfaqja, km ² 1,316		5	4487514	4459678
Zel Liqeshi data 17.08.2011		6	4487082	4458670

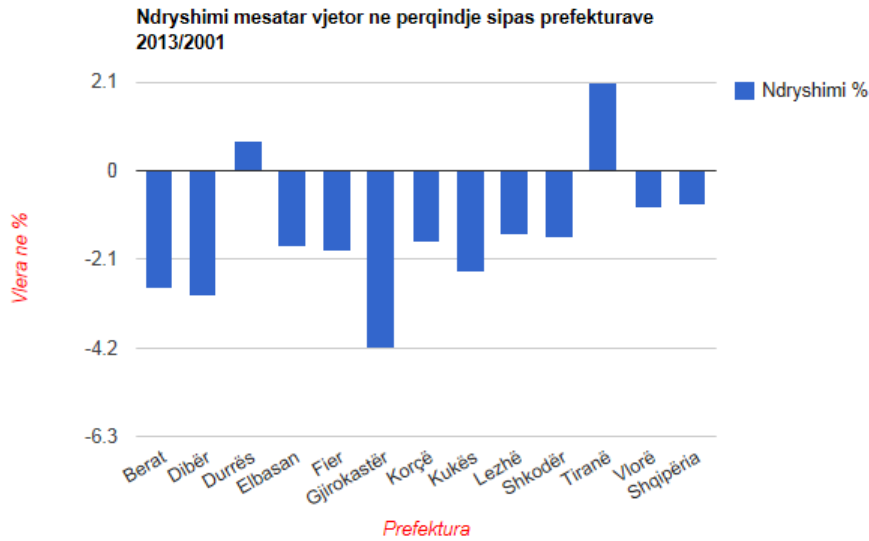
4.2. Popullsia sipas qarqeve, analizë e përgjithshme

Gjatë periudhës 2001-2013, në Shqipëri, popullsia banuese është reduktuar në 10 qarqe dhe ka shënuar rritje vetëm në dy qarqe. Rënia e popullsisë përgjatë kësaj periudhe në të gjithë vendin ka qenë 8.2 për qind, por në Gjirokastrë popullsia ka rënë me 35.7 për qind ndërsa në Tiranë është rritur me 26.1 për qind.

Në vitin 2013, qarku me popullsinë më të vogël qe Gjirokastra me afërsisht 68 mijë banorë ndërsa qarku me popullsinë më të madhe qe Tirana me 766 mijë banorë. Në vitin 2001, Qarku me popullsi më të vogël qe Kukësi me 111 mijë banorë ndërsa qarku më i madh qe Tirana me 597 mijë banorë.

PERMBLEDHJE JOTEKNIKE E VNM-se

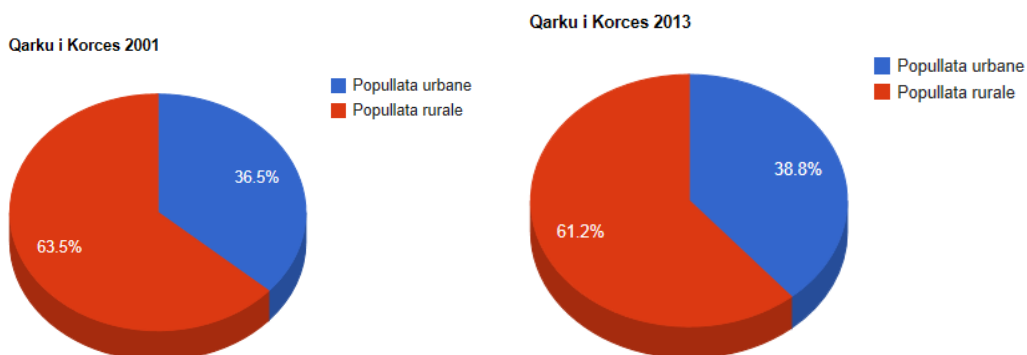
Korça

Popullsia e qarkut të Korçës, më i madhi për nga sipërfaqja, qe 216 mijë banorë më 2013 me rënie 16.5 për qind në krahasim me vitin 2001, kur qe 265 mijë. Rënia mesatare vjetore është 1.7 për qind.

Popullata urbane e Korçës qe 84 mijë vetë më 2013 me rënie 12 për qind në krahasim me 97 mijë qe qe më 2001. Rënia mesatare vjetore qe 1.2 për qind.

Popullata rurale qe 132 mijë me rënie 19.2 për qind në krahasim me vitin 2001 kur qe 168 mijë vetë, Rënia mesatare vjetore e popullsisë rurale është 2 për qind.

Norma e urbanizimit në Korçë ka shënuar një rritje të lehtë nga 37 në 39 për qind. Sipërfaqja e qarkut të Korçës është 3711 banorë me densitet popullsie 58 banorë për kilometër katror.

Pozicioni gjeografik, klima

Korça është rrethi me lartësinë më të madhe në vend. Gjendet në juglingje të Shqipërisë, në kodrat rrëzë malit të Moravës. Ajo kufizohet nga veriu me Pogradecin dhe Maqedoninë, nga veriperëndimi me Gramshin, nga perëndimi me Skraparin, nga jugu me Kolonjën dhe Përmetin, kurse nga lindja me Greqinë. Relievi i saj është fushor, kodrinor-malor dhe malor. Aty gjejmë një ndërthurje të maleve me fushat, me kodrat, duke krijuar një thyerje të formave të relievit. Njësitë kryesore të relievit janë: Fushëgropa e Korçës, malësia e Gorë-Oparit me pesë komuna: Gorë, Opar, Moglicë, Vithkuq, Voskopojë.

klima

Korça është rrethi me lartësinë më të madhe në vend. Gjendet në juglingje të Shqipërisë, në kodrat rrëzë malit të Moravës. Ajo kufizohet nga veriu me Pogradecin dhe Maqedoninë, nga veriperëndimi me Gramshin, nga perëndimi me Skraparin, nga jugu me Kolonjën dhe Përmetin, kurse nga lindja me Greqinë. Relievi i saj është fushor, kodrinor-malor dhe malor. Aty gjejmë një ndërthurje të maleve me fushat, me kodrat, duke krijuar një thyerje të formave të relievit. Njësitë kryesore të relievit janë: Fushëgropa e Korçës, malësia e Gorë-Oparit me pesë komuna: Gorë, Opar, Moglicë, Vithkuq, Voskopojë.

Klima e Korçës bën pjesë në zonën e karakterit kontinental, me dimër të ftohtë dhe me një rritje të theksuar të temperaturës gjatë verës. Muaji më i ftohtë është janari me temperaturë mesatare 0,4°C, ndërsa më i ngrohti është gushti me 20,6°C. Gjatë dimrit temperatura është më e ulët se 0°C.

Historia

Është vërtetuar nga studiuesit se zona ku ndodhet sot qyteti ka qenë e banuar që në kohët e lashta. Kështu, në rrethinën e qytetit është gjetur ndër të tjera edhe një kodërvarr e vjetër diku rreth 7 mijë vjet me një diametër prej 10.47 metrash dhe lartësi 114 centimetra.

Në lashtësi, Korça dhe krahint e saj bënin pjesë në dinastinë ilire që shtrihej midis lumenjve Devoll e Osum dhe pjesërisht në atë të Enkeleasve, rrëzë malit të Thatë. Në Desardi kanë qenë disa qytete të njohura ilire; Pelioni, në afërsi të lumit Devoll, në grykën e Cangonjit, ku sot hasim toponimin Pilur: Korrogu në vendin e quajtur Hija e Korbit, mbi fshatin Kloce. Lumi kryesor i Korçës, Devolli në atë kohe quhej Eordao, buzë të cilit ishte vendosur Pelioni, i cili më vonë merr emrin Devoll.

Korça në dokumente historike përmendet për herë të parë në vitin 1281, me urdhër të perandorit të Bizantit, ku emëron Andrea Muzakën si administrator dhe i jep titullin e lartë Despot. Një tjetër dokument, që na jep të dhëna të tjera për Korçën është

dorëshkrimi i Princit të Muzakajve. Ai e përmend Korçën me disa fshatra si: Sovjanin, Violën, Oparin, Morianin, Mazrekun, Lavdarin. Korça në këtë kohë ka qenë qendër e vogël me një kala fushore. Korça fillimisht lindi si qendër e vogël banimi, buzë rrugëve kryesore, ku bënte shkëmbime tregtare. Në fund të shek.XV, mori formën e një qendre urbane dhe në shek. XIX u krijua si qytet. Në shekujt XII-XIII, Korça ishte nën pushtetin e Muzakajve, me qendër në krahinën e Oparit. Në vitin 1382, Korça pushtohet prej Perandorisë Osmane. Në vitin 1701 shpërthen kryengritja kundër pushtimit turk, në krahinën e Gorë-Oparit. Mbas viteve 1820, mori hov lëvizja patriotike. Naum Veqilharxhi botoi abetaren e tij, kurse Thimi Mitko “Bletën Shqiptare”. Më 7 Marz 1887 hapet Mësonjtoria e Parë Shqipe. Me nismën e korçarëve krijohen shoqëri patriotike në Stamboll, Bukuresht e Karjo. Më 22 tetor 1881 çelet shkolla e parë për vashat nga Gjerasim dhe Sevasti Qirijazi. Ishte kjo një fitore e madhe e Lëvizjes Kombëtare.

Kultura dhe Etnografia

Korça përbën një nga qendrat kulturore më të rëndësishme të Shqipërisë. Vetë muzeumet e shumta në qytet përshkruajnë aktivitetin kulturor ndër shekuj. Është e mirënjohur shkolla e parë shqipe në këtë qytet që daton në vitin 1887, shkolla e parë në Shqipëri për vajza, si dhe liceu Francez i ndërtuar në vitin 1917. Edhe pse ndër vite qyteti ka qenë pushtuar disa herë, ndikimet e huaja përbëjnë një pjesë të vogël të kulturës korçare.

Korça ka tradita dhe zakone të veçanta, gjë që dëshmon se qyteti ka qenë një vatër e rëndësishme e kulturës me shumëllojshmëri materialesh shpirtërore për popullin tonë. Dy nga veprat më të rëndësishme të folklorit shqiptar janë, “Bleta Shqiptare” e Thimi Mitkos dhe “Valët e Detit’ të Spiro Dines.

Mikpritja dhe Besa, janë dy virtytet me të cilat shqiptarët krenohen. Kur vinte miku në fshat ose qytet, ai pritej me të gjitha të mirat, për fjetjen e tij kishte dhomë të veçantë, që quhej “dhoma, ose konaku i miqve”. Për këtë zakon fisnik e shumë të lashtë, te

shqiptarët ka mbetur thënia e famshme “kur e ke ndjerë veten në vështirësinë më të madhe ?” Ai u përgjigj : “ Kur më ka ardhur miku në shtëpi dhe nuk kam patur mundësi ta pres e ta kënaq si duhet”.

Folklori. Çdo qytet, çdo krahinë në shekuj ka krijuar kulturën e vet. Kështu, edhe populli i Korçës ka krijuar gojëdhëna, përralla, gjëejgjëza, këngë, fjalë të urta, të njohura në të gjithë vendin. Për to janë kryer studime dhe botime të ndryshme, që janë bërë të njohura e të dashura për shpirtin e shqiptarit dhe të korçarit.

Veshja kryesore e burrave është fustanela, kallat dhe opingat me xhufka të zeza në majë të tyre, në kokë mbanin fesin me ngjyrë të bardhë. Ndërisa gratë visheshin me xhamadan dhe në kokë mbanin shami.

Monumentet e kulturës

Korça është shumë e pasur me monumente të kulturës, gjë që dëshmon se qyteti ka qenë në të kaluarën vatër e rëndësishme e kulturës materiale e shpirtërore për popullin tonë. Numërohen rreth 110 monumente kulturore, që mbrohen nga shteti.

Muzeu i artit mesjetar shqiptar

Është i vetmi i këtij lloji në Shqipëri. Ai përmban objekte me vlera artistike e shpirtërore të popullit tonë, materiale që shkojnë deri në periudhën e Mesjetës. Në të ndodhen vepra të piktorëve të shquar shqiptarë si: Onufri, i biri i tij Nikolla, vëllezërit Athanas Zografi, kostandin Jeromonaku nga Voskopoja e shumë të tjerëve.

Muzeu arkeologjik i Korçës

U krijua në vitin 1985 dhe mori formë të gjerë pas vitit 1990. Për vlerat arkitektonike është shpallur monument kulture. Ky muze është ngritur në një godinë karakteristike të shek XIX. Në të janë ekspozuar pasuritë arkeologjike të trevave juglindore të Shqipërisë, ku vendin kryesor e zë pellgu i Korçës.

Muzeu i arsimit

Është ngritur në godinën ku më 7 mars 1887 u hap shkolla e parë shqipe ose “Mësonjtorja”. Kjo godinë është dhuruar për shkollë nga patrioti Diamant Tërpo. Në të kanë dhënë mësim atdhetarët Pandeli Sotiri, Petro Nini Luarasi, Nuçi Naçi etj.

Besimi Fetar

Popullsia në rrethin e Korçës është e përzier, myslimane e ortodokse. Dikur qyteti ndahej në dy pjesë prej lumit të Mborjes, në Varosh, pjesa lindore ku banonin të krishterët dhe Kasabaja në perëndim, ku banonin myslimanët. Tani ndarja e dikurshme nuk ekziston më. Banorët e të dy feve kanë jetuar në harmoni. Kurrë nuk janë vënë re armiqësi e grindje fetare ndërmjet tyre. Tani në qytet e në fshat mund të hasen me qindra familje, që janë lidhur ndërjet tyre me martesë. Në qytetin e Korçës sot ndodhen

9 kisha, ku shërbejnë 9 priftërinj dhe 6 manastire, si Manastiri i Shën Prodhomit në Voskopojë dhe i Shën Pavlit e Pjetrit në Vithkuq. Qyteti ka dy xhami, ajo e Minollarit ndërtuar më 1496 dhe Xhamia e Re. Janë 36 xhami në fshat dhe disa teqe në Turan, Melan, Vrëpckë etj.

Turizmi

Korça është si një minierë ari për nga llojshmëria që i ofron çdo vizitori. Monumentet e kulturës më të rëndësishme të Korçës janë: Kisha e Shën Ristozit, Mborje, Kisha në Voskopojë, Parku Kombëtar i Prespës, zonë e peizazheve mjaft tërheqëse dhe me potenciale për zhvillimin e ekoturizmit, ku vlerat natyrore gërshetohen me vlerat tradicionale, kulturore e historike. Muzeu arkeologjik i Korçës, ikona Ngjallja e shën Lllazarit. Gjithashtu natyrë të mrekullueshme gjeni edhe tek fshati Dardhë i cili është një fshat malor midis maleve e pyjeve, një bukuri e rrallë natyrore. Dardha ofron një klimë shumë të shëndetshme e ajër të pastër. Gjelbërimi dhe freskia e ditëve të verës, por dhe dimri me shumë dëborë e bëjnë një vend të preferuar në të gjitha stinët e vitit. Sportet dimërore sidomos skitë tërheqin turistë të apasionuar pas tyre. 25 km nga Korça, në majë të një kodre shtrihet fshati i Vithkuqit. Pika më e lartë është maja e Rrunggajës me lartësi 1750 m. Një nga atraksionet e këtij Rajoni është Uji i Ftohtë, i Bellovodës i pasur në minerale, i quajtur ndryshe dhe Uji i Bardhë. Fshati Boboshticë është i famshëm jo vetëm për prodhimin e Rakisë së Manit, por edhe për Punimet e Leshit si Velenca, Qilima etj. Ky fshat ka dy Kisha që paraqesin interes të veçantë me një numër afreskesh mjaft tërheqëse.

Kuzhinë karakteristike

Arti kulinar në Rajonin e Korçës është një arsye më tepër për të qëndruar dhe pushuar këtu. Mos haroni të shijoni në vakt me gatime të peshkut shoqëruar me verë speciale buti, ose gatime të tjera, specialitete të rajonit nëpër restorantet e shumta me pamje nga liqeni dhe malet. Është për t'u përmendur edhe Korani i famshëm, peshk që gjendet vetëm në liqenin e Ohrit. Korani është i famshëm për mishin e tij të shijshëm, i cili gjatë dimrit ka ngjyrë rozë dhe në verë të bardhë. Gatimi i shpendëve dhe kafshëve të egra është gjithashtu një kënaqësi krahas kuzhinës orientale dhe europiane. Është një kënaqësi më vete të shijosh prodhimet e Liqenit të Prespës: peshkun Krap, Mrenë dhe cironkat të gatuara nga kuzhinierët e aftë që kanë recetat e tyre të veçanta. Në kuzhinën e Prespës, karakteristikë janë edhe byreku i zonës (me peshk e gjizë dhe vezë, ose me qepë) si dhe turshitë e ndryshme.

Nëqoftëse vini në Dardhë nuk duhet të lini pa provuar lakrorin me dy petë të pjekur në saç. Është specialiteti i zonës dhe do të ngeleni mjaft të kënaqur. Pjekja e mishit është një tjetër specialitet karakteristik, i ndryshëm nga të gjitha vendet jashtë rajonit. Boboshtica ofron një kompleks restorantesh ku ju mund të provoni dhe mishin e pjekur që gatuhet në mënyrë të veçantë.

Voskopoja

Voskopoja shtrihet në një pllajë të bukur të rrethuar nga kodra të larta dhe pyje me pisha e bredha. Nga Shën Prodhomi hapet para vizitorit një pamje e mahnitshme nga duken majat e Lenies dhe Ostrovica me një lartësi prej 2.246 m Vera e freskët dhe dimri i ftohtë, gjelbërimi, ajri i pastër malor, i pasur me oksigjen, peisazhet e bardha dimërore ju ftojnë të kaloni momente mbresëlenëse me familjaret apo miqtë tuaj. Ajo është një Vendbanim mesjetar i hershëm që nga viti 1330. Lulëzimin më të madh e ka patur në vitet 1764 me një popullsi prej 30.000 banorësh. Kishte 24 kisha me afreske nga më të bukurat, tani janë vetëm 7 prej tyre. Ka pasur Akademi, Bibliotekë, Shtypshkronjë (1720), artizanat të zhvilluar e tekstile dhe shërbeu si urë lidhëse jo vetëm brenda vendit, por edhe midis vendeve fqinje Greqi e Turqi. Shkatërrimin e parë e ka patur në vitin 1769, të dyti më 1789 dhe të tretin në 1916. Ruan vlera të mëdha të artit mesjetar.

Në Dimër funksionon Pista e Skive dhe zhvillohen garat rajonale dhe kombëtare.

Voskopoja është fshati që ka traditë në pjekjen e mishit të qingjit, përpunimit të djathit, salcës, gjizës, turshive, petkave si dhe pjekjen e byrekëve në saç.

Dardha

Dardha është një fshat malor midis maleve e pyjeve, një bukuri e rrallë natyrore. 20 km në juglindje të Korçës, në një lartësi 1344m mbi nivelin e detit. Dardha ofron një klimë shumë të shëndetshme e ajër të pastër. Gjelbërimi dhe freskia e ditëve të verës, por dhe dimri me shumë dëborë e bëjnë një vend të preferuar në të gjitha stinët e vitit. Sportet dimërore sidomos skitë tërheqin turistë të apasionuar pas tyre.

Midis burimeve të shumta në këtë fshat është edhe i quajtur "Uji i Qelbur" që shërben si ujë kurativ për stomakun dhe veshkat. Shtëpitë e gurta karakteristike plotësojnë bukurinë e këtij fshati, por edhe njerëzit janë shumë mikpritës dhe gatujnë specialitete karakteristike të fshatit.

Vithkuqi

25 km nga Korça, në majë të një kodre shtrihet fshati i Vithkuqit. Pika më e lartë është maja e Rrungajës me lartësi 1750m. Një nga atraksionet e këtij Rajoni është uji i ftohtë, i Bellovodës i pasur në minerale, i quajtur ndryshe dhe Uji i Bardhë. Vithkuqi ka Florë e Faunë të pasur sidomos me kafshë të egra si Ariu, Ujku, Dhelpra, Dreri, Lepuri i Egër, dhe pyjet me Ah, Dushk dhe Pishë. Çaji i Malit dhe bimë të ndryshme mjeksore gjenden me shumicë në të gjithë zonën e Vithkuqit. Fshati i Vithkuqit do të lërë mbresa tek vizitorët e apasionuar pas ngjitjeve malore, ofron ajër të pastër dhe klimë të shëndetshme malore.

Boboshtica

Fshati Boboshticë është i famshëm jo vetëm për prodhimin e Rakisë së Manit, por edhe për Punimet e Leshit si Velenca, Qilima etj. Ky fshat ka dy Kisha që paraqesin interes të veçantë me një numër afreskesh mjaft terheqëse. Boboshtica ofron një kompleks restorantesh ku ju mund të provoni dhe mishin e pjekur që gatuhet në mënyrë të veçantë.

Parku kombëtar “ Bredhi i Drenovës”

Ndodhet në Qarkun e Korçës dhe në rrethin e Korçës, 10 km larg qytetit të Korçës dhe shtrihet në kurrizin e malit të Moravës. Parku ka një sipërfaqe prej 1,380 ha. Bozdoveci, Guri i Capit, Çardhaku janë pikat më atraktive të tij. Konsiderohet zonë e peizazheve tërheqes me potenciale të mëdha për turizëm natyror e kulturor dhe zhvillim të qëndrueshëm. Ky është mjaft i frekuentuar nga banorët e qytetit të Korçës dhe fshatrave përreth. Vlerat atraktive këtij parku ia shton edhe prezenca e shumë burimeve, të cilët kanë ujë të pijshëm gjatë gjithë vitit si ai i Shën Gjergjit, Plakës, Pllicës etj.

Parku Kombëtar i Prespës

Ndodhet në Qarkun e Korçës dhe në rrethet e Korçës (45 km larg) dhe të Devollit dhe ka një sipërfaqe prej 27,750 ha. Gjithashtu ndodhet në kryqëzimin e kufijve të Shqipërisë, Greqisë dhe Maqedonisë. Park ndërkuftar dhe shumë i rëndësishëm. Përbëhet nga liqeni i Prespës së Madhe dhe ai i Prespës së Vogël si dhe Pellgu ujëmbledhës i tyre. Prania e shtate zonave rurale, mungesa e qyteteve dhe industrise krijojne nje pasuri natyrore te pazbuluar. Liqenet e Prespës me një sipërfaqe prej 49.5 km² (ne teritorin Shqiptar) kane prejardhje tektonike, karstike. Thellesia e tyre arrin ne 54m. Brigjet e liqeneve jane pjesërisht shkëmbore të lartë dhe të ulët me plazhe ranore. Ujrat e Liqenit të Prespës së Madhe janë të shumta e të tejdukshme. Gjendet një lidhje nën ujore midis Liqeneve të Prespës dhe Liqenit të Ohrit. Zonë e peizazheve mjaft tërheqëse dhe me potenciale për zhvillimin e ekoturizmit, ku vlerat natyrore gërshetohen me vlerat tradicionale, kulturore e historike. Brenda zonës ndodhet dhe mjaft zona me vlera arkeologjike dhe biospeleologjike, në mënyrë të veçantë për lakuriqët e natës. Kjo zone është mjaft e pasur me vlera kulturore. Ne pjesen shqiptare te liqenit ndodhet dhe ishulli piktoresk i gjarpërinjve, Maligradi i cili me rrënojat e një bazilike te vjetër (shek XIV) dhe peisazhin karstik është një pikë e rëndësishme atraksioni në këtë rajon. Bazilika e ngritur brenda një guve shkëmbore është e njohur për ansamblin e saj me piktura murale bizantine. Per me shume informacion vizitoni faqen:

4.1. Infrastruktura ekzistuese.

Ushtrimi i aktivitetit minerar ne vitet e fundit ka bere te mundur ndertimin e nje rrjeti shume te dendur rruges qe lidhin objektet e shfrytezimit me rrugen. Infrastruktura rrugore e zones se projektuar eshte e ndertuar. Zona qe kerkohet per tu shfrytezuat eshte ne te djathte te rruges Vithkuq-Ballaban. Rruget kufizojne objektin ne pjesen lindore, perendimore, veriore.

4.2. Ekonomia e zones dhe aktivitete kryesore

Zona ku ben pjese objekti eshte rreth 35 km nga qyteti Korce, popullsia kryesisht merret me blektori, prodhime blektorale nga perpunimi qumeshtit dhe bujqesore, prodhimet e tyre i trgojne ne tregun vendas ne territorin Shqitar.

Zona eshte me tradita te lashta dhe frekuentohet nga turiste te huaj dhe vendas. Nje pjese e popullsise punon ne objekte sherbimi bar resorante, hoteleri ne aktivitetet e ngritura ne zone. Niveli ekonomik i zones eshte ne nivel te mire.